

EVO praktische richtlijnen om voortijdig schoolverlaten te voorkomen door gebruik van ICT in het onderwijs

Aangenomen door het EVO comité op 14-15 april 2014

Achtergrond

Deze praktische richtlijnen zijn opgesteld in het kader van het project *Lerarenvakbonden voorkomen voortijdig schoolverlaten door gebruik van ICT in het onderwijs*. Ze zijn gebaseerd op de projectactiviteiten (gevalstudies in vier landen¹ en een projectworkshop) waaraan de EVO-lidorganisaties een actieve bijdrage hebben geleverd. De richtlijnen richten zich in de eerste plaats tot de lerarenvakbonden in Europa en de aangesloten leerkrachten, tot ander onderwijspersoneel en ook tot werkgevers in het onderwijs, scholieren en beleidsmakers inzake onderwijs. Ze handelen over innovatief gebruik van ICT in het onderwijs om voortijdig schoolverlaten te helpen voorkomen.

In het licht van de budgetbeperkingen omwille van besparingen in het onderwijs heeft de conferentie van EVO – EI voor de Europese regio het duidelijke doel naar voren geschoven om te pleiten voor kwaliteitsonderwijs, vooral met betrekking tot de *EU 2020-Strategie* en haar vlaggenschipinitiatieven. Het project en de richtlijnen moeten daarom ook worden gezien in het licht van de mededelingen van de Europese Commissie over [Een andere kijk op onderwijs](#), [Naar een opener onderwijs](#) en [Voortijdig schoolverlaten aanpakken: een essentiële bijdrage aan de Europa 2020-agenda](#). Zij willen het specifieke standpunt van de lerarenvakbonden inbrengen bij de uitvoering van de strategie. Bovendien sluit het project ook aan bij het wereldwijde initiatief van EI [Samen werken aan kwaliteitsonderwijs – Beter onderwijs voor een betere wereld](#) in 2013/2014, dat het aanbod van kwaliteitsvol onderwijs voor iedereen wil bevorderen als een van de essentiële peilers van een eerlijke en rechtvaardige samenleving.

Doel

De *EU 2020*-strategie heeft naast andere prioriteiten ook het doel vooropgesteld om het aantal schooluitvallers te laten dalen tot minder dan 10% en het aantal 30- tot 34-jarigen die het hoger onderwijs voltooiën met minstens 40% te laten stijgen. In die context willen de richtlijnen van het ELFE-ESL-project het leren door middel van ICT bevorderen en concrete manieren zoeken om via innovatief pedagogisch gebruik van ICT vooral mogelijke schoolafhakers te motiveren/(opnieuw) warm te maken voor school en onderwijs. Dit is zeker ook in tijden van besparingen van essentieel belang, want het gaat om het uiteindelijke doel van kwaliteitsvol onderwijs.

¹ In het ELFE-ESL-project werden vier gevalstudies uitgevoerd in twee hogere middelbare scholen en een instelling voor lerarenopleiding in Denemarken, Nederland, Portugal en Azerbeidzjan. De verslagen van die gevalstudies staan te lezen op: www.elfe-eu.net.

Het project en de richtlijnen spitsen zich toe op de cruciale rol van lerarenvakbonden en willen nagaan welke specifieke vaardigheden/competenties leerkrachten nodig hebben om technologie op positieve wijze te gebruiken in de klas en hoe leerkrachten de kansen die ICT biedt kunnen versterken om de kloof te dichten tussen wat de leerlingen thuis meemaken en leren en wat ze leren in het verplicht onderwijs.

Het is duidelijk dat het gebruik van ICT in het onderwijs niet alleen het wondermiddel is dat leerlingen zal helpen om zich te integreren en problemen van voortijdig schoolverlaten op te lossen, maar dat het om veel meer gaat: het is een motiverende en creatieve stimulans voor levenslang leren die leerlingen kan helpen om de vaardigheden te verwerven die ze nodig hebben om verantwoorde burgers te worden in een moderne samenleving. Dit document biedt daarom geen pasklare oplossing voor elk land en elk individu. In plaats daarvan moeten deze richtlijnen worden gebruikt als ondersteuning. Ze moeten worden beoordeeld en aangepast aan de nationale context en omstandigheden op het vlak van innovatief gebruik van ICT in het onderwijs en voortijdig schoolverlaten.

Richtlijnen

De richtlijnen bouwen voort op de bevindingen van de gevalstudies van het ELFE-ELS-project, de discussies in de projectworkshop en de [beleidsaanbevelingen](#) van het vorige EVO-project over e-Learning (ELFE 2)² en zijn hoofdzakelijk bedoeld voor specifieke actie op drie verschillende niveaus (het Europees niveau, de nationale lerarenvakbonden en de scholen/het lokale niveau). De richtlijnen vloeien voort uit de onderwijsnoden die het onderzoeksrapport duidelijk als volgt heeft vastgesteld:

- zich meer richten op de leerlingen, op de verschillende noden, achtergronden, motivaties en verlangens van de lerenden, belangrijke stappen naar geïndividualiseerd onderwijs;
- de evolutie erkennen van informeel leren, dat wordt bevorderd door rechtstreeks online onderzoekwerk, door de gebruiker gecreëerde kennisbronnen en sociale netwerken;
- de pedagogische vaardigheden en de ervaring van leerkrachten proberen te combineren met de capaciteit van moderne informatie- en communicatietechnologie;
- pedagogische methodes en modellen ontwikkelen om de bovenstaande doelstellingen te bereiken;
- de professionele ontwikkeling van leerkrachten bij het gebruik van pedagogische methodes voor ICT-gebruik bevorderen;
- strategische projecten uitvoeren om de resultaten en de voordelen van een dergelijke aanpak aan te tonen.

² Het ELFE 2-project stelde [praktische aanbevelingen op over het pedagogisch gebruik van ICT in het onderwijs](#).

Praktische richtlijnen op het niveau van het Europees beleid

Het belangrijkste doel op Europees niveau is het bereiken van de onderwijsdoelstellingen van de EU 2020-Strategie met betrekking tot het aanleren van vakbekwaamheid en het aanleren van vaardigheden voor de 21ste eeuw, om meer leerlingen voor te bereiden op hoger onderwijs en ervoor te zorgen dat 90% van alle leerlingen het hoger middelbaar onderwijs afmaakt.

Om te komen tot blijvende verandering in verband met het innovatief gebruik van ICT in het onderwijs en het voorkomen van voortijdig schoolverlaten, moet de overheid meer investeren in kwaliteitsonderwijs. Enkel met voldoende financiering voor duurzaam kwaliteitsonderwijs op het vlak van infrastructuur, lerarenopleiding en leermiddelen is het mogelijk een toekomstige generatie van hooggeschoolde beroepskrachten te vormen – een nieuwe generatie die absoluut nodig is om uit de economische crisis te raken en van Europa een concurrentiekrachtiger regio te maken. Het is van cruciaal belang dit proces uit te breiden tot het systeem van de sociale dialoog en de sociale partners in het onderwijs hierbij te betrekken, maar het is even belangrijk om rekening te houden met het subsidiariteitsprincipe, dat inhoudt dat het onderwijsbeleid een nationale verantwoordelijkheid is. De verschillende onderwijssystemen in Europa bieden de grondslag waarmee stakeholders uit verschillende landen elkaar kunnen inspireren en van elkaar kunnen leren.

Vandaar deze aanbevelingen voor de Europese Commissie, het EVO en andere onderwijsstakeholders op Europees niveau:

1. Een dialoog opzetten en onderhouden tussen de Europese onderwijsstakeholders, waarbij de sociale partners in het onderwijs een belangrijke rol moeten spelen, over manieren om de huidige belemmeringen voor het systematisch toepassen van nieuwe onderwijsmethodes weg te werken;
2. Een strategische aanpak ontwikkelen voor het uitvoeren van duurzame interactieve leerlinggerichte projecten in onderwijsinstellingen om de leerresultaten van de leerlingen te verbeteren en dus het aantal voortijdige schoolverlaters te beperken en een sterkere band te leggen tussen het leren op school en de buitenschoolse activiteiten;
3. Steun bieden aan de ontwikkeling van een kader om de nationale leerplannen en evaluatiemethodes specifieker te maken om de relevantie en de motivatie te verhogen en dus het aantal voortijdige schoolverlaters te beperken;
4. Een pedagogisch kader en specificatierichtlijnen voor technologieondersteund leren ontwikkelen om het toepassen van nieuwe methodes aan te moedigen die relevant zijn om de prestaties van de leerlingen te verhogen en dus het voortijdig schoolverlaten te beperken;
5. Verder onderzoek naar de ontwikkeling van pedagogische methodes ondersteunen die voortijdig schoolverlaten kunnen beperken en een programma opstellen voor de vorming van personeel op het vlak van pedagogische methodes om voortijdig schoolverlaten te beperken;

6. Een virtuele gemeenschap creëren van beste praktijken, gebaseerd op de sociale en participatieve media, voor het ontwikkelen en evalueren van nieuwe pedagogische methodes en het uitwisselen en delen van ervaringen en methodes om voortijdig schoolverlaten te beperken.

Praktische richtlijnen op nationaal en regionaal niveau

Op nationaal en regionaal niveau moeten de onderwijsautoriteiten zorgen voor de passende omstandigheden in de onderwijsinstellingen voor het pedagogisch gebruik van ICT om voortijdig schoolverlaten te voorkomen. Het is van essentieel belang een sociale dialoog aan te gaan met de sociale partners om zich te verzekeren van de steun van het onderwijzend personeel, hun vertegenwoordigers en de schooldirecties bij het beperken van het aantal afhakers en het verruimen van de consensus dat bepaalde initiatieven plaatshebben in overeenstemming met de nationale leerplandoelen. Verder moet het werk op het niveau van de school worden ondersteund door algemene nationale onderwijsdoelstellingen, bv. onderzoek kan scholen en de initiële lerarenopleiding helpen om beter aansluiting te vinden bij het dagelijks leven en de uitdagingen op school.

Vandaar deze aanbevelingen voor de lerarenvakbonden:

1. Streven naar betere onderwijsomstandigheden voor het onderwijspersoneel en betere leeromstandigheden voor de leerlingen om diverse pedagogische methoden mogelijk te maken die inspelen op de individuele noden van de scholieren, vooral met betrekking tot het gebruik van ICT en zo het aantal afhakers te beperken;
2. Actief deelnemen aan een dialoog met de onderwijsautoriteiten over het toepassen van een gunstige strategische aanpak voor het pedagogisch gebruik van ICT en over het creëren van stimulansen voor schools van alle niveaus en types om zich in te zetten voor de nationale doelstellingen in verband met voortijdig schoolverlaten;
3. Ervoor zorgen dat voortijdig schoolverlaten op de agenda komt van de nationale sociale dialoog met de onderwijswerkgevers voor een bespreking over de re-integratie van afhakers en van scholieren die het risico lopen van voortijdige schooluitval. In die context is het bijzonder belangrijk om rekening te houden met de culturele en sociale achtergrond van de leerlingen; er moeten leermiddelen worden gemaakt die leerlingen/volwassenen die de school hebben verlaten weer naar school weten te lokken. Daarom moeten volwassenen die het middelbaar onderwijs niet hebben afgemaakt, worden benaderd met specifiek aangepast materiaal.
4. Inspanningen doen om partnerschappen op te zetten tussen scholen en bedrijven om enerzijds beroepsonderwijs en -opleiding aantrekkelijker te maken en ook relevanter voor de arbeidsmarkt en anderzijds een verband te leggen met een opleiding op het werk; de permanente vorming van leerkrachten ondersteunen.
5. Deelnemen aan de discussie over de nood aan een verandering van de leerplannen die betrekking heeft op ICT en ICT-evaluatie en leerlinggericht onderwijs bevordert; in een

combinatie van flexibeler onderwijssystemen met verschillende toegangsmogelijkheden en curricula van verschillende duur met advies en begeleiding om de scholieren een tweede en een derde kans te geven;

6. Een aanbod van voldoende en regelmatig geüpdatet IT-materiaal bevorderen, ook met voldoende ondersteuning om een passende infrastructuur te verzekeren voor het pedagogisch gebruik van ICT zowel binnen als tussen scholen met de bedoeling de school (weer) aantrekkelijk te maken voor jongeren;
7. Verder onderzoek opzetten over beste praktijken met betrekking tot het pedagogisch gebruik van ICT voor het voorkomen van voortijdig schoolverlaten om bruggen te bouwen tussen het pedagogisch onderzoek, ICT-opvoeding en het dagelijks leven en de dagelijkse ervaringen op het niveau van de school;
8. De opname van het pedagogisch gebruik van ICT in de initiële lerarenopleiding en in de bijscholing van zowel onderwijzend personeel als schooldirecties bevorderen;
9. Erop wijzen dat leerkrachten een essentiële rol spelen bij het invoeren van 'blended learning', bv. bij het bepalen van de pedagogische aanpak en hun verantwoordelijkheid voor het toepassen van die pedagogische aanpak.
10. De betrokkenheid van onderwijzend personeel bij de productie van leerinhoud en materiaal in verband met ICT en het gebruik ervan in het onderwijs ondersteunen, bv. door tijd en passende middelen te voorzien voor het personeel; en ervoor zorgen dat onderwijssoftware beschikbaar is in de taal die in het onderwijs wordt gebruikt en aangepast aan de specifieke noden van de lerenden;
11. Het gebruik aanmoedigen van procedures en leerlingenbeheersystemen om het risico van voortijdig schoolverlaten snel op te sporen en van methodes om de betrokkenheid van ouders en de lokale gemeenschap bij de activiteiten en het ondersteunen van de school aan te moedigen.

Praktische richtlijnen op het niveau van de school en op lokaal niveau

Uit de vaststellingen in de gevalstudies kwamen enkele initiatieven naar voren die bewezen hebben dat ze in de onderwijsinstellingen een verschil maken als ze op de juiste manier worden uitgevoerd. Om te komen tot verandering in de klas, is het in elk geval van essentieel belang dat de leerkrachten zich mee verantwoordelijk voelen voor het doel en dat er rekening wordt gehouden met het standpunt van het onderwijspersoneel wanneer een school haar beleid voor ICT/voortijdig schoolverlaten opstelt. Dit zal helpen om de inspiratie en de nodige steun van het personeel voor het beleid te verwerven.

Vandaar deze aanbevelingen voor de lerarenvakbonden, schoolbesturen en andere onderwijsactoren:

1. Met het personeel, de schooldirectie en de scholieren bespreken hoe het gebruik van ICT in het onderwijs een verschil kan maken voor het lesgeven, scholieren kan motiveren en de kwaliteit van het onderwijs kan verbeteren in het voordeel van zowel het personeel als de leerlingen;
2. Het delen van leermiddelen en ervaring stimuleren tussen de overheid en de scholen en ook tussen scholen en leerkrachten;
3. De leerkrachten steunen om een plan voor competentieontwikkeling te eisen dat ook het gebruik van ICT omvat en hen vertrouwen geven om te leren met vallen en opstaan en de financiering voor het plan waarborgen;
4. De leerkrachten helpen om de lesmethodes die ICT-gebruik voorzien te verbeteren, om betrokken te zijn bij de keuze van de leermiddelen, zowel software als hardware, en ervoor zorgen dat leerkrachten verantwoordelijk blijven voor de keuze van methodes en het uitvoeren van de ICT-visie van de school; in die context, de ontwikkeling van ICT-leermiddelen ondersteunen samen met leerkrachten en leerlingen die het risico lopen van voortijdig schooluitval;
5. De samenwerking van leerkrachten en verschillende stakeholders stimuleren over het gebruik van passende technologie in de klas om voortijdig schoolverlaten te beperken, maar er wel voor zorgen dat de projecten onderwijsgericht zijn en niet gewoon berusten op de beschikbaarheid van nieuwe software of technologische capaciteiten;
6. De scholen aanmoedigen om een expliciet beleid te ontwikkelen voor het pedagogisch gebruik van ICT en voor de aanpak van voortijdig schoolverlaten samen met personeel, scholieren en ouders, bv. het IT-systeem van de school gebruiken om de afwezigheid van leerlingen te registreren om zo snel de jongeren te kunnen opsporen die het risico lopen om af te haken op school;
7. Gelijke toegang en inclusie in het onderwijs op lokaal niveau stimuleren door de passende infrastructuur te bieden die gelijke toegang voor iedereen tot de les- en leerhulpmiddelen en materiaal mogelijk maakt; en ervoor zorgen dat er aangepaste structuren voor begeleiding beschikbaar zijn voor scholieren die het risico lopen af te haken;
8. Om te komen tot een gemeenschap die op ICT gebaseerd leren ondersteunt, de leerbeheersystemen (Learning Management Systems) van de scholen gebruiken om de leerlingen te informeren over huiswerk en overwegen om de notities van de leerkrachten of virtuele lessen te uploaden;
9. Het positieve gebruik van ICT en het imago van internet in het onderwijs promoten en een verantwoord/respectvol gebruik van ICT op school aanleren;
10. De kansen voor een positief gebruik van de sociale media in het onderwijs zorgvuldig nagaan, bv. overwegen om socialemediagroepen over specifieke lessen en activiteiten op te zetten, die kunnen helpen om een (virtuele) gemeenschap te scheppen en dus het risico van voortijdig schoolverlaten kunnen beperken;

11. De samenwerking met ondersteunende instellingen voor lerarenopleiding verbeteren en aanmoedigen. Zo moeten bijvoorbeeld onderzoekers worden uitgenodigd om advies te verstrekken en mee te werken aan specifieke initiatieven van de school; in die context kan het nuttig zijn om te onderzoeken welke technologie de leerlingen echt gebruiken in de klas om de leerkrachten te helpen bij hun lesvoorbereiding.
12. Instellingen voor lerarenopleiding aanmoedigen om methodes om voortijdig schoolverlaten aan te pakken op te nemen in hun leerprogramma.

Dit project is gefinancierd met de steun van de Europese Commissie. Deze publicatie geeft enkel de standpunten weer van de auteur en de Commissie kan niet aansprakelijk worden gesteld voor eventueel gebruik van de informatie uit deze publicatie.

Een uitgave van het Europees Vakbondscmité voor Onderwijsgeevenden – Brussel 2014